

PENGURUSAN SUMBANGAN KEPADA MANGSA BANJIR: PENENTUAN KEPERLUAN ASAS BERASASKAN INDEKS SYARIAH MALAYSIA¹

MANAGEMENT OF CONTRIBUTION TO FLOOD VICTIMS: DETERMINATION OF BASIC NEEDS BASED ON MALAYSIA SHARIAH INDEX

Azman A.R.², Mohd Faez A.B.³ & Siti Zulaikha Mokhtar⁴



ABSTRAK

Bah banjir yang berlaku pada penghujung 2014 dikenali sebagai bah kuning. Bah banjir tersebut mengakibatkan keadaan rumah, kawasan dan sekitar daerah rosak akibat kesan kedatangan banjir

¹ Artikel ini merupakan sebahagian daripada dapatan kajian yang sedang dijalankan di bawah penyelidikan yang telah diluluskan dan dibiayai oleh Kementerian Pengajian Tinggi (KPT) di bawah Fundamental Research Grant Scheme (FRGS), kod penyelidikan: USIM/FRGS_FLOOD/FSU-INFAD/32/50215. Setinggi-tinggi penghargaan diucapkan juga kepada Kementerian Pengajian Tinggi yang telah membiayai penyelidikan ini dan juga Universiti Sains Islam Malaysia yang sentiasa memberikan sokongan dan galakan dalam usaha menyempurnakan penyelidikan ini.

² Profesor Madya, Fakulti Syariah dan Undang-Undang, Universiti Sains Islam Malaysia, Bandar Baru Nilai, 71800 Nilai, Negeri Sembilan. Email: azman@usim.edu.my. Tel: 012-2165852

³ Pembantu Penyelidik, Fakulti Syariah dan Undang-Undang, Universiti Sains Islam Malaysia, 71800 Nilai, Negeri Sembilan, Malaysia. Email: alfaez25@yahoo.com Tel: 019-3691660

⁴ Pembantu Penyelidik, Fakulti Syariah dan Undang-Undang, Universiti Sains Islam Malaysia, 71800 Nilai, Negeri Sembilan, Malaysia. E-mail: zulaikha211@gmail.com Tel: 013-2479565

tersebut. Pengurusan banjir dikategorikan dengan tiga keadaan iaitu sebelum, semasa dan selepas. Isu ketidaktepatan dalam penentuan kutipan dan agihan barangan sumbangan kepada mangsa banjir sering ditimbulkan oleh mangsa banjir dan pihak-pihak tertentu. Justeru, objektif kajian ini membincangkan konsep Indeks Syariah Malaysia (ISM) dan pendekatan pengurusan sumbangan kepada mangsa banjir berasaskan ISM. Kajian ini juga akan menilai jenis-jenis sumbangan yang diperlukan oleh mangsa banjir semasa berlaku banjir di samping penentuan keperluan asas berasaskan keutamaan. Reka bentuk kajian ini adalah secara kualitatif dan kuantitatif iaitu menggunakan kaedah pemerhatian dan temubual serta soal selidik termasuk juga kajian secara dokumentasi yang menggunakan kaedah induktif dengan merujuk manual dan laporan pengurusan sebelum, semasa dan selepas bencana banjir. Hasil kajian mendapati tujuh jenis kit kecemasan yang perlu diberikan kepada mangsa banjir semasa banjir iaitu kit ibadah, kit makanan, kit kesihatan, kit pakaian, kit pendidikan, kit penempatan dan kit simpanan barang berharga. Hasil kajian juga mendapati pengurusan sumbangan mangsa banjir semasa berlaku banjir memerlukan satu garis panduan yang khusus berasaskan ISM bagi tujuan penentuan keperluan asas dan jenis-jenis sumbangan mengikut keutamaan. Penentuan keperluan asas ini amat penting bagi mewujudkan kit-kit kecemasan yang boleh menjadi garis panduan kepada kerajaan, NGO-NGO dan pihak-pihak sukarelawan dalam membantu mangsa banjir. Kajian lanjutan berkaitan penentuan keperluan asas sebelum dan selepas banjir diperlukan bagi memastikan mangsa banjir mendapat bantuan sebagaimana yang diperlukan.

Kata kunci: Pengurusan, Sumbangan, Keperluan, Banjir, Mangsa banjir, Indeks Syariah Malaysia.

ABSTRACT

Flood occurred in the end of the year 2014 was known as the 'yellow flood'. The flood caused home and district damaged and also the community area as well. Management of flood is categorized into three phases, namely the pre condition before flood, the condition during the flood occurs and the post condition after flood occurred. However, the issues arose of inaccuracy in determining the collection

and distribution of goods donated to the flood victims. It happened between the flood victims themselves and between certain party. Thus, the objectives of this study is to discuss the concept of Indeks Syariah Malaysia and its contribution management approach based on Indeks Syariah Malaysia. The study will evaluate the types of contribution needed according to necessity. A mixed method approach were taken a qualitative and a quantitative via observation, interviews and questionnaires. Furthermore, the documentation reviews using the inductive method through manuals and report management before, during and after the floods. The study found that eight types of emergency kits should be given to the flood victims during the floods which are prayer kit, food kit, health kit, clothing kit, educational kit, shelter kit and storage kit. The study also found that the contribution management of the flood victims needed a specific guideline based on Indeks Syariah Malaysia for the purpose of determining the basic needs and the types of contributions in accordance its priority. The determination of basic needs is very important for creating emergency kits that can produce a guideline to governments, NGOs and volunteers parties in helping flood victims. Further studies related to the determination of basic needs before and after the flood occurred is needed to ensure that the victims obtain an assistance as needed.

Keywords: Management, Contribution, Requirements, flood, flood victims, Malaysia Shariah Index.

PENDAHULUAN

Syariah dan pelaksanaannya memainkan peranan yang penting kepada seluruh umat Islam. Inti pati pandangan ini tidak berasaskan kepada aspek hukuman tetapi lebih menekankan kepada matlamat asas syariah (*maqasid syariah*) untuk melindungi masyarakat demi menjaga kemaslahatan umat Islam (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2015).

Malaysia telah melaksanakan banyak usaha dalam melindungi, menyubur dan memajukan Islam sebagai Agama Persekutuan. Belum wujud lagi sebuah indicator komprehensif untuk menilai tahap keseriusan usaha ini. Malaysia telah melakarkan satu dimensi baru berkaitan Indeks Syariah Malaysia (ISM) yang belum pernah dilaksanakan sebeum ini. Idea penubuhan ISM telah dicetuskan oleh

YAB Perdana Menteri Malaysia dan sekaligus mampu membuka mata pemimpin dunia Islam dari segi pelaksanaannya, khususnya bagi melihat tahap pematuhan sesebuah negara yang merangkumi keseluruhan aspek perundangan syariah (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2015)

Indeks Syariah (IS) adalah berdasarkan kepada lima *maqasid syariah* yang utama iaitu memelihara agama, nyawa, aqal, keturunan dan harta. Lima *maqasid syariah* ini digunakan untuk mengukur usaha kerajaan dalam lapan bidang yang utama iaitu perundangan Islam, politik, ekonomi, pendidikan, kesihatan, budaya, prasarana dan persekitaran serta bidang sosial (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2015).

Berdasarkan pengukuran ke atas lapan bidang utama dengan melihat satu per satu bidang tersebut, adakah ia meliputi lima perkara pokok dalam *maqasid syariah* yang menjurus pada penjagaan agama, nyawa, akal, keturunan dan harta? Dalam konteks ini, perkara penting dalam proses pengukuran Indeks Syariah melibatkan tiga kelompok utama iaitu pemerintah (pembuat dasar), agensi-agensi pelaksana (pelaksana dasar) dan masyarakat secara keseluruhannya menjurus kearah pencapaian *maqasid* (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2015).

Di samping itu, ketiga-tiga kelompok yang menjadi pengukuran bagi IS dijelaskan dengan lebih terperinci. Pertama, kelompok pemerintah iaitu pembuat dasar. Pengukuran dilakukan dengan melihat sejauh mana undang-undang, dasar dan polisi yang dirangka serta program-program dan aktiviti-aktiviti yang diatur mematuhi dan bertepatan dengan syariah lima prinsip Maqasid Syariah, dengan menyediakan keperluan asas yang mencukupi dalam segala aspek kehidupan demi kepentingan rakyat yang terdiri daripada pelbagai kaum, etnik dan kepercayaan. Kedua, agensi-agensi pelaksana atau pelaksana dasar. Berdasarkan kelompok ini, pengukuran dilakukan dengan melihat sejauh mana undang-undang, dasar-dasar dan polisi-polisi yang dirangka serta program-program dan aktiviti-aktiviti yang diatur, mampu direalisasikan dan dilaksanakan dengan jayanya berdasarkan kepentingan lima prinsip *maqasid syariah*, di samping melihat tahap keserasian dan kesesuaian terhadap sesuatu dasar, polisi, program dan aktiviti yang diadakan mampu memberi impak terhadap keperluan masyarakat.

Masyarakat juga merupakan salah satu daripada kelompok utama proses pengukuran IS. Pengukuran dilakukan dengan membuat

penilaian dan persepsi masyarakat terhadap undang-undang, dasar-dasar dan polisi-polisi yang dilaksanakan serta program-program dan aktiviti-aktiviti yang dijalankan, mampu menjamin kesejahteraan hidup, keharmonian dan ketenteraman dalam kehidupan sama ada secara individu mahupun kolektif berdasarkan kepentingan lima prinsip *maqasid syariah*.

Pengukuran terhadap ketiga-tiga kelompok utama melalui IS dijangka mampu memberi gambaran dan kedudukan Malaysia iaitu, sejauh mana tahap pematuhan negara terhadap pelaksanaan syariah Islam, di samping membuka peluang dan ruang kepada penambahbaikan bagi ketiga-tiga kelompok utama berkenaan yang terdiri daripada pemerintah, agensi pelaksana dan rakyat. Ia dijadikan rujukan dan panduan kepada pihak yang berwajib bagi melakarkan hala tuju terbaik buat negara melalui pendekatan wasatiyyah agar sentiasa berada di atas landasan syariah Islam (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2015).

Pembinaan ISM adalah satu usaha bertahap perintis dan ke hadapan oleh Kerajaan bagi memperkukuhkan komitmen memajukan Malaysia berasaskan model atau acuan yang digubal oleh negara kita sendiri. Ia juga secara tidak langsung menilai tahap keseriusan Malaysia dalam melindungi, menyubur dan memantapkan prinsip serta nilai Islam melalui strategi yang pragmatik dan progresif berasaskan pada Islam sebagai agama Persekutuan. Justeru, pembinaan ISM dapat membuka jalan pada usaha-usaha *tajdid* (pembaharuan), *islah* (penambahbaikan), *ihya'* (penyemarakan), *tasbit* (pengukuhan) dan *ta'wid* (pembudayaan).

Teras Utama Pembinaan Indeks Syariah Malaysia

Terdapat empat teras utama dalam pembinaan ISM. Asas-asas utama dalam membina ISM ialah memaju, menyubur dan memperkasakan Islam sebagai agama Persekutuan. Di samping mewujudkan sebuah indikator komprehensif dan saintifik bagi menilai komitmen serta tahap pencapaian dalam menterjemahkan prinsip dan nilai Islam. Seterusnya, menggubal indeks untuk mengukur tahap keseriusan dalam mengimarahkan prinsip, nilai dan sistem Islam berdasarkan *maqasid syariah* dengan mencakupi komposisi sektor yang komprehensif. Manakala teras yang terakhir ialah membentuk Malaysia sebagai model sebuah negara Islam yang membangun dan progresif dengan bertunjangan prinsip *maqasid syariah*.

METODOLOGI KAJIAN

Metodologi kajian merupakan kaedah yang sistematik untuk menyelesaikan permasalahan kajian. Ianya boleh difahami sebagai ilmu untuk mengkaji bagaimana kajian itu dijalankan secara ilmiah (Kothari, 2004).

Pada umumnya kajian ini adalah kajian yang lebih bersifat lapangan yang menggunakan kaedah *mixed methode* iaitu menggunakan reka bentuk penyelidikan kualitatif dan kuantitatif. Melalui kaedah kualitatif, rujukan terhadap dokumentasi bercetak dan temubual pakar telah digunakan. Manakala kaedah kuantitatif menggunakan kajian soal selidik. Gabungan kedua-dua kaedah ini dalam proses pengumpulan data adalah penting untuk mengenalpasti penentuan keperluan asasi dan jenis-jenis sumbangan mangsa banjir berasaskan ISM.

Dokumentasi

Metod ini digunakan untuk mengumpul maklumat dan data-data dari penulisan dan dokumentasi bertulis yang dapat memberikan keterangan dan digunakan sebagai bukti yang sah tentang sesuatu kenyataan. Ia merangkumi sumber-sumber dalam bentuk buku, jurnal, risalah, disertasi dan tesis, prosiding seminar, kertas kerja, akta, artikel, laporan, risalah dan laman web. Data-data yang diperolehi digunakan untuk membentuk landasan teori sebagai asas menyiapkan kajian ini. Ia terdiri dari sumber primer dan sekunder.

Temu Bual Pakar

Metod temubual digunakan bagi mendapatkan maklumat secara langsung mengenai bidang yang dikaji. Metod temu bual sangat penting kerana isu ini adalah isu yang sangat sensitif dan tidak semua pihak mampu menghuraikannya dengan baik. Temu bual yang digunakan adalah separa berstruktur (*semi structured interviews*) yang mana soalan yang dikemukakan kepada peserta kajian (PK) disusun dan ditentukan tetapi PK diberi kelonggaran semasa memberi jawapan dan ia boleh dikembangkan mengikut budi bicara penemubual dan PK (Osman, 2007).

Temubual dilakukan terhadap empat orang PK yang dipilih secara sampel bertujuan (*purposive sampling*) daripada kalangan pegawai-

pegawai kerajaan iaitu dari Majlis Keselamatan Negara dan Jabatan Kebajikan Malaysia serta wakil dari agensi bukan kerajaan iaitu dari *Islamic Relief Malaysia* dan *Mercy Malaysia*.

Soal Selidik Kualitatif

Seramai 99 orang responden yang terlibat secara langsung dalam bencana banjir di Kelantan pada tahun 2014 telah mengisi borang soal selidik yang telah disediakan untuk mendapatkan maklumat tentang kedudukan banjir di Kelantan. Kawasan kajian meliputi tiga daerah iaitu Kota Bharu, Kuala Krai dan Tanah Merah berdasarkan aliran sungai Kelantan daripada hulu ke hilir. Kaedah persampelan yang digunakan dalam soal selidik kualitatif ialah kaedah persampelan rawak mudah (*random simple sampling*) iaitu responden soal selidik dipilih secara rawak dari kalangan mangsa banjir berpandukan kepada bilangan populasi yang wujud.

Soal Selidik Kuantitatif

Seramai 456 orang responden yang terlibat secara langsung dalam bencana banjir di Kelantan pada tahun 2014 telah ditemubual melalui borang soal selidik. Kawasan kajian meliputi tiga daerah iaitu Kota Bharu, Kuala Krai dan Tanah Merah. Kaedah persampelan yang digunakan dalam kajian soal selidik ialah kaedah persampelan rawak mudah (*random simple sampling*) iaitu responden soal selidik dipilih secara rawak dari kalangan mangsa banjir berpandukan kepada bilangan populasi yang wujud. Bagi populasi kajian yang melebihi 1,000,000 orang, bilangan minimum seramai 384 orang sudah cukup untuk mewakili maklum balas bagi populasi tersebut (Krejcie, Morgan, 1970).

HASIL KAJIAN

Berdasarkan penelitian terhadap beberapa aspek penting dalam pembangunan ISM, penyelidik mendapati terdapat beberapa perkara dijadikan tonggak utama dalam penstrukturan ISM. Melalui ISM, keutamaan dan keseimbangan serta keadilan dapat diaplikasi dalam pelbagai perkara. Justeru penyelidik mengambil pendekatan untuk menghasilkan model pengurusan dana dan sumbangan mangsa banjir

berasaskan ISM. Perkara ini penting untuk memastikan dana dan sumbangan yang diperoleh dapat melengkap keperluan mangsa banjir serta bertepatan dengan ISM.

Pengurusan Dana dan Sumbangan Bencana Mangsa Banjir Berasaskan Indeks Syariah Malaysia

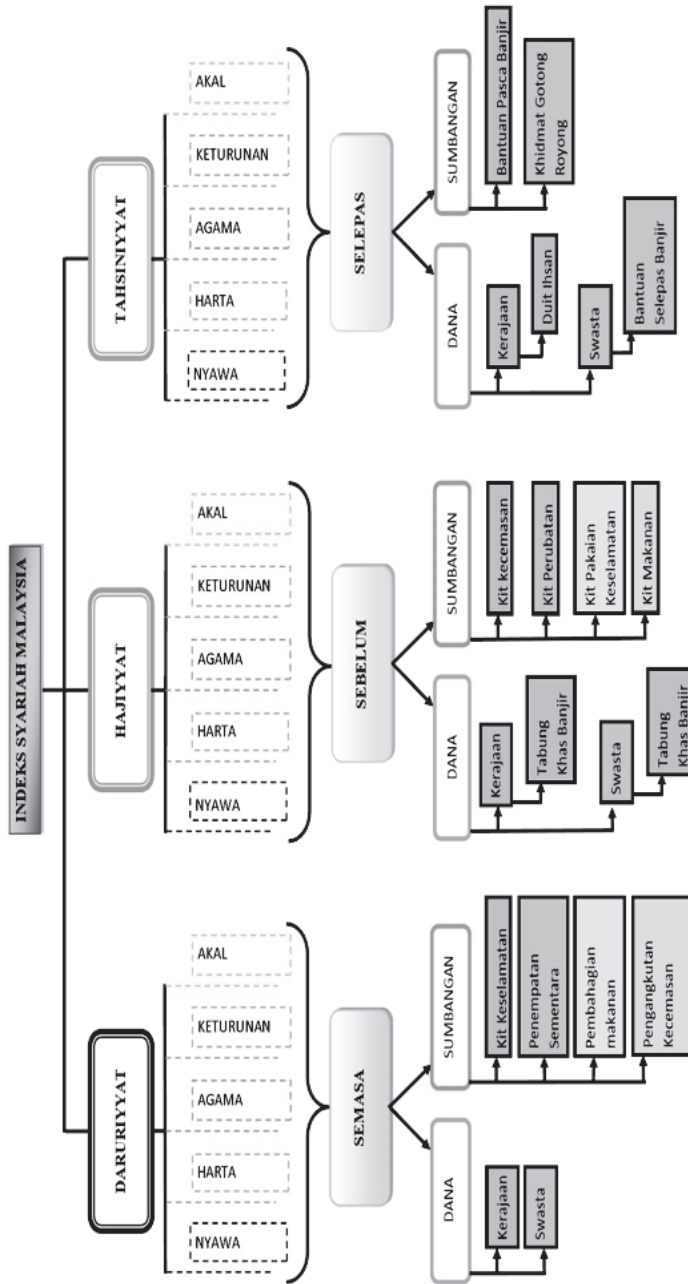
Berdasarkan kepada pemerhatian dan penilaian penyelidik terhadap ISM, maka ia jelas menunjukkan bahawa ISM mengambil pendekatan teori *maqasid syariah* melalui pembawaan oleh Imam al-Ghazali. Imam al-Ghazali yang membahagikan masalah kepada tiga iaitu *daruriyyat* (*keperluan asas*), *hajiyyat* (*keperluan tambahan*) dan *tahsiniyyat* (*pelengkap*). Apabila ISM ini diintegrasikan dengan pengurusan banjir, maka terbentuklah satu model pengurusan dana dan sumbangan berasaskan ISM yang meliputi kepada tiga keadaan banjir iaitu *daruriyyat* diintegrasikan dengan keadaan semasa, *hajiyyat* diintegrasikan dengan keadaan sebelum dan *tahsiniyyat* diintegrasikan dengan keadaan selepas. Huraian pengintegrasian model pengurusan dana dan sumbangan mangsa banjir ini boleh dilihat dalam rajah (1) di bawah.

Rajah (1) menunjukkan model pengurusan dana dan sumbangan bencana mangsa banjir berasaskan ISM. Model ini merupakan cadangan dari para penyelidik untuk mengaplikasikan konsep dan prinsip ISM dalam pengurusan dana dan sumbangan bencana banjir. Para penyelidik menggunakan teori *maqasid syariah* oleh Imam Al-Ghazali sebagai asas pembinaan model ini. Pembahagian fasa banjir boleh dibahagikan kepada tiga fasa iaitu sebelum, semasa dan selepas banjir.

PERBINCANGAN

Pengurusan dana dan sumbangan mangsa banjir merupakan antara perkara yang terpenting semasa berlakunya banjir. Kaedah kutipan dan pengagihan sumbangan memerlukan kepada pengurusan yang cekap, amanah, adil dan saksama. Maka pendekatan ISM dan *maqasid syariah* dalam penentuan keperluan asas dan jenis-jenis sumbangan boleh menjadi garis panduan supaya pengurusan banjir bertepatan dengan kehendak Islam. Semasa berlakunya banjir, ia dianggap sebagai *daruriyyat* yang memerlukan kepada penjagaan lima perkara utama

Rajah (1): Model Pengurusan Dana dan Sumbangan Bencana Mangsa Banjir Berasaskan Indeks Syariah Malaysia



iaitu menjaga agama, nyawa, akal, keturunan dan harta. Apabila sesuatu keadaan dikira *daruriyyat*, maka keperluan asas perlu disediakan bagi memastikan mangsa yang terlibat dapat diselamatkan. Berdasarkan kepada temu bual pakar dan responden mangsa banjir, mereka telah menetapkan peringkat keutamaan keperluan asas sumbangan adalah keperluan makanan, pakaian, kesihatan, penempatan sementara dan pengangkutan.

Jika dinilai daripada penetapan keperluan asas oleh mangsa banjir berbanding Islam, ia jelas menunjukkan kesamaan sebagaimana yang ditetapkan oleh syarak. Maka penumpuan dan perkara fokus yang perlu dilakukan adalah penentuan jenis-jenis sumbangan mengikut kategori keperluan asas. Justeru, penyelarasan terhadap penentuan jenis-jenis sumbangan mangsa banjir perlu dilihat kepada tiga kategori iaitu sumbangan sebelum, semasa dan selepas banjir. Jenis sumbangan semasa banjir adalah amat penting dan kajian ini akan memfokuskan kepada sumbangan semasa banjir sahaja. Jenis sumbangan ini perlu diselaraskan kepada setiap NGO malah kerajaan untuk memastikan kutipan dan pengagihan sumbangan menepati syarak dan kehendak *maqasid syariah*.

Berdasarkan kepada keperluan asas yang perlu disediakan kepada mangsa banjir semasa banjir, maka keperluan asas tersebut dibentuk dalam bentuk kit-kit kecemasan yang memudahkan pengurusan kutipan dan agihan kepada mangsa banjir. Secara umumnya, penyelidik membahagikan kepada kit ibadah, kit makanan, kit kesihatan, kit pakaian, kit pendidikan, kit privasi, kit penempatan dan kit simpanan barang berharga kepada lima perkara pokok dalam *Maqasid Syariah* yang menjurus pada penjagaan agama, nyawa, akal, keturunan dan harta.

Kategori 1: (Memelihara Agama) Kit Ibadah

Memelihara agama adalah perkara yang paling utama dalam *maqasid syariah* tidak kira sama ada dalam keadaan normal mahupun darurat. Penjagaan agama dalam konteks ketika berlakunya banjir perlu dilihat secara menyeluruh agar masyarakat semua faham tentang kepentingan menunaikan kewajipan ibadah walaupun dalam keadaan banjir. Pihak-pihak yang berwajib seperti Majlis Agama Islam Negeri, NGO-NGO Islam, universiti Islam dan sebagainya harus mengambil peranan dalam menyediakan kit ibadah seperti telekong wanita, kain pelikat, naskhah

al-Quran, tikar sejadah, botol semburan untuk berwuduk, sapu tangan dan sebagainya. Perkara ini jarang dilihat dalam bentuk-bentuk bantuan banjir yang disediakan selama ini, maka dengan pendekatan pengurusan sumbangan mangsa berasaskan *maqasid syariah* ini diharapkan mampu membuat satu transformasi dalam sistem pengurusan banjir di Malaysia pada masa akan datang.

Kategori 2: (Memelihara Nyawa) Kit Makanan Mentah, Kit Makanan Sedia Dimakan, Kit Kesihatan dan Kit Pakaian Keselamatan

Perkara kedua selepas memelihara agama adalah memelihara nyawa. Pemeliharaan nyawa ketika banjir amat perlu dititikberatkan kerana banyak kes yang melibatkan kematian sama ada kanak-kanak, orang dewasa dan sebagainya. Pemeliharaan nyawa dalam konteks semasa banjir perlu diberi perhatian penuh oleh agensi-agensi yang terlibat seperti Jabatan Kebajikan Masyarakat, Kementerian Kesihatan Malaysia, Mercy, Persatuan Bulan Sabit Merah, Jabatan Pertahanan Awam, Tentera, Polis Diraja Malaysia, Pasukan Bomba dan Penyelamat serta Agensi Pengurusan Bencana Malaysia dan sebagainya.

Penyediaan kit-kit seperti kit makanan asas, kit kesihatan dan kit pakaian keselamatan perlu disediakan secara terperinci. Keperluan asas makanan dibahagikan kepada dua jenis, iaitu makanan mentah dan makanan sedia dimakan. Kedua-dua jenis makanan ini memerlukan penelitian yang mendalam agar tujuan untuk menjaga kesihatan (nyawa) ketika darurat dapat dicapai.

Menurut hasil temu bual bersama NGO-NGO di Malaysia dan pegawai-pegawai kerajaan yang terlibat secara langsung dalam menguruskan sumbangan kepada mangsa banjir, beberapa jenis makanan telah dikenalpasti sesuai diberikan kepada mangsa banjir. Makanan mentah terdiri daripada bihun, mee, kicap, gula, garam, minyak masak, beras, susu bayi, tepung gandum, ikan kering, ikan, ayam, sayur. Manakala makanan sedia dimakan adalah terdiri daripada nasi, roti, air mineral, kopi, teh, milo, lauk segera, sardin, buah-buahan, kekacang, coklat, kurma, biskut, makanan dalam tin, mee segera dan sardin.

Borang kaji selidik turut diedarkan kepada mangsa banjir bagi mengenalpasti kit makanan yang paling diperlukan oleh mangsa ketika berlaku banjir. Berdasarkan kaji selidik tersebut, kit makanan

mentah yang diperlukan oleh mangsa adalah beras, minyak masak, garam dan ikan kering. Beras merupakan makanan mentah yang paling dikehendaki oleh mangsa-mangsa banjir. 89.6 % daripada responden bersetuju bahawa beras merupakan bahan makanan mentah yang paling sesuai diagihkan kepada mangsa-mangsa banjir. Selain daripada itu, 80.8 % daripada responden menyatakan keperluan kepada minyak masak diikuti dengan gula, 75.9 %, garam, 72.6 % dan ikan kering, 69.8 %.

Manakala kit makanan sedia dimakan yang paling dikehendaki oleh responden adalah iaitu nasi dan air mineral iaitu masing-masing merangkumi 92.9 % responden. Kemudian diikuti oleh sardin iaitu 85.4 % responden dan lauk segera dengan banciaan 76.6 % daripada responden.

Agihan sumbangan keperluan asas makanan kepada mangsa banjir tidak hanya terhad kepada barang-barang yang telah disenaraikan di atas, namun terdapat jenis-jenis makanan lain yang perlu diambil kira berpandukan hasil temu bual bersama pakar dan para responden. Berdasarkan pandangan pakar, kurma merupakan jenis makanan yang amat sesuai diedarkan kepada mangsa banjir kerana ia boleh membekalkan tenaga kepada mangsa-mangsa banjir bagi tempoh yang lebih lama.

Keperluan asas kesihatan pula merujuk kepada bekalan ubat-ubatan yang biasanya diperlukan ketika berlakunya banjir. Bencana banjir sering dikaitkan dengan penularan wabak penyakit seperti demam kepialu, kencing tikus dan sebagainya disebabkan oleh pencemaran air. Selain daripada itu, penyakit-penyakit yang biasa seperti demam, batuk dan selsema juga sering berlaku kerana keadaan cuaca yang tidak menentu.

Ubat demam merupakan jenis ubat yang paling diperlukan oleh responden dengan banciaan 89.4 % diikuti dengan ubat batuk, 85.7 %, ubat sakit kepala, 85.0 %, ubat sakit perut, 84.1 % dan ubat selsema, 82.8 %. Selain daripada itu, ubat gamat juga termasuk dalam senarai ubatan yang diperlukan dengan banciaan 78.6 %.

Di samping itu, keperluan asas pakaian keselamatan pula merangkumi beberapa jenis pakaian termasuklah pelampung keselamatan, jaket keselamatan, baju hujan dan kasut but. Penyediaan pakaian keselamatan sangat wajar kerana ianya bertepatan dengan *maqasid syariah* iaitu menjaga nyawa. Keperluan pakaian keselamatan yang paling diperlukan adalah pelampung keselamatan dengan banciaan

62.9 % responden diikuti jaket keselamatan iaitu 60.5 % responden. Selain itu, terdapat juga keperluan terhadap baju hujan dan kasut but berpandukan kepada banciaan 55.0 % dan 46.6 % responden.

Kategori 3: (Memelihara Akal) Kit Pendidikan

Bencana banjir turut memberi kesan kepada sistem pendidikan negara. Pelajar tidak dapat ke sekolah dan proses pembelajaran tergendala ekoran banjir yang memusnahkan sekolah-sekolah, prasarana-prasarana, bahan-bahan pengajaran dan pembelajaran serta dokumen-dokumen penting. Justeru, Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), Kementerian Pendidikan Tinggi (KPT) dan institusi-institusi zakat boleh memainkan peranan dalam memelihara akal iaitu yang melibatkan kit pendidikan.

Pihak-pihak berwajib perlu memastikan proses pembelajaran dan pengajaran tidak terhenti walaupun berlaku banjir. Syarikat-syarikat buku dan agensi-agensi yang terlibat dengan bahan pendidikan berperanan penting menyediakan bantuan pendidikan kepada mangsa banjir seperti membangunkan kompleks sekolah sementara sama ada menggunakan kontena atau di pusat pemulihan banjir. Disinilah peranan guru-guru dan para ahli akademik dalam membantu mangsa banjir khususnya pelajar-pelajar supaya sentiasa diberikan pendidikan walau dalam apa keadaan sekalipun.

Kategori 4: (Memelihara Keturunan) Kit Penempatan Rumah dan Sementara, Pusat Pemindahan Banjir dan Kit Pakaian Asas

Tempat tinggal merupakan hak asasi yang penting untuk seseorang manusia dan ia perlu bagi memelihara keturunan. Bencana banjir memusnahkan penempatan dan menyebabkan kebanyakan penduduk hilang tempat berteduh. Keperluan asas penempatan dibahagikan kepada dua bahagian utama iaitu kelengkapan penempatan rumah dan penempatan sementara. Kedua-dua jenis kelengkapan ini adalah berbeza. Bagi penempatan rumah, keperluan lebih tertumpu kepada bekalan elektrik yang telah terputus akibat banjir. Menurut borang selidik yang diedarkan, sebilangan besar responden iaitu 95.6 % menyatakan keperluan mendesak untuk lampu suluh diikuti dengan lilin, 95.4 % dan mancis, 93.6 %.

Keperluan kelengkapan bagi penempatan sementara pula lebih tertumpu kepada keselesaan untuk mendiami petempatan tersebut.

Keperluan asas seperti selimut, bantal dan tikar adalah yang paling diperlukan dengan kadar banciaan 92.3 %, 91.2 % dan 90.9%.

Kit penempatan sementara yang disediakan perlu menepati ciri-ciri patuh syariah supaya tidak berlaku perkara yang tidak diinginkan. Antara perkara yang boleh dilakukan ialah menyediakan pengasingan mangsa banjir antara lelaki dan wanita, wanita mengandung, orang sakit dan orang kurang upaya (OKU).

Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM), Agensi Pengurusan Bencana Malaysia (NADMA) dan NGO-NGO turut berperanan dalam menyediakan keperluan asas pakaian untuk mangsa-mangsa banjir. Pakaian yang sesuai sangat dititik beratkan oleh syarak agar dapat melindungi aurat mangsa-mangsa banjir dan memberikan keselamatan serta keselesaan. Pakaian juga penting untuk mengawal emosi mangsa-mangsa banjir.

Keperluan asas pakaian mangsa-mangsa banjir adalah tuala, baju, seluar, tuala wanita dan lampin pakai buang. Tuala merupakan jenis pakaian asas yang paling dikehendaki berdasarkan kepada 83.2% responden bersetuju dengan perkara tersebut. Jenis-jenis pakaian asas yang lain adalah seperti baju, 80.4% dan seluar 79.7%. Tuala wanita dan lampin pakai buang juga termasuk dalam senarai pakaian yang amat dikehendaki oleh responden iaitu dengan banciaan 78.8% dan 77.5%.

Kategori 5: (Memelihara Harta) Kit Simpanan Duit Dan Barang Berharga

Harta adalah aset yang penting dalam kehidupan manusia dan ia merupakan perkara kelima yang perlu dijaga dalam *maqasid syariah* iaitu memelihara harta. Harta benda milik mangsa banjir yang dapat diselamatkan seperti duit, telefon bimbit dan emas perlu dijaga dengan baik sepanjang berada di pusat pemindahan banjir. Pusat pemindahan yang dipenuhi dengan sejumlah besar mangsa-mangsa banjir memerlukan tempat simpanan khas yang selamat untuk simpanan harta mangsa banjir untuk memastikan semua barang berharga dikumpulkan serta diletakkan di tempat yang selamat. Institusi perbankan perlu memainkan peranan yang bijaksana dalam membantu mangsa banjir dalam menguruskan harta dan barang bernilai. Penyediaan bank bergerak dan sistem pajak gadai bergerak oleh institusi bank dan Yayasan Pembangunan Ekonomi Islam Malaysia (YaPIEM) dilihat

mampu menyelesaikan masalah penjagaan harta khususnya duit dan barang bernilai. Perkara ini jarang dilihat ketika berlakunya banjir, maka pihak yang berwajib perlu memikirkan satu pendekatan baru yang boleh digunapakai dalam memelihara harta pada masa akan datang.

Kesimpulan

Penyediaan kit-kit kecemasan seperti kit ibadah, kit makanan, kit pakaian, kit kesihatan dan kit penempatan, kit pendidikan dan kit simpanan Duit berasaskan *maqasid syariah* ini sangat diperlukan dalam pengurusan kutipan dan agihan sumbangan semasa berlakunya banjir. Garis panduan ini diharapkan dapat dijadikan rujukan kepada semua agensi kerajaan dan swasta termasuk sukarelawan dalam penentuan kutipan dan pengagihan zakat kepada mangsa banjir. Perkara ini perlu dititiberatkan bagi memastikan keperluan asas yang mencukupi diterima oleh setiap mangsa banjir.

PENUTUP

Kepentingan penyediaan kit-kit kecemasan seperti kit ibadah, kit makanan, kit kesihatan, kit pakaian, kit pendidikan, kit penempatan dan kit simpanan barang berharga adalah diperlukan bagi pengurusan kutipan dan agihan sumbangan semasa berlakunya banjir. Penyelidik mencadangkan satu garis panduan penentuan keperluan asas dan jenis-jenis sumbangan semasa banjir perlu diwujudkan berasaskan ISM atau *maqasid syariah*.

Kewujudan garis panduan ini akan memimpin dan memandu semua agensi kerajaan dan swasta termasuk semua sukarelawan dalam penentuan kutipan dan pengagihan sumbangan kepada mangsa banjir. Perkara ini perlu dititiberatkan bagi memastikan keperluan asas yang mencukupi diterima oleh setiap mangsa banjir.

Di samping itu juga, kepentingan penentuan keperluan asas mengikut jenis-jenis sumbangan amat diperlukan bagi mengelakkan lebih sumbangan dan pembaziran berlaku. Melihat kepada situasi pengurusan bencana di Malaysia, penyelidik mensarankan agar pihak-pihak berwajib dan seluruh rakyat Malaysia memikirkan kewujudan sebuah Pusat Sehati Pengurusan Bencana di Malaysia bagi menyelaraskan semua bentuk bantuan daripada semua pihak termasuk kerajaan, NGO-NGO, individu dan sebagainya.

RUJUKAN

- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia. (2015). *Indeks Syariah Malaysia*. Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Kothari, C. (2004). *Research Methodology: Methods and Technique*. Delhi, India: New Age International Publisher.
- Majlis Keselamatan Negara, Jabatan Perdana Menteri. (1997). *Dasar dan Mekanisme Pengurusan Bencana Negara*. Arahan No. 20 (Semakan Semula)
- Osman Lebar. (2007). *Penyelidikan Kualitatif Pengenalan Kepada Teori dan Metod*. Tanjung Malim, Perak: Universiti Pendidikan Sultan Idris.
- Tengku Ariff, T. M. (2015). *Forum on Flood Mitigation: The Economic Impact*. Dalam Persidangan Pengurusan Bencana Banjir Kelantan 2015. 70
- Tengku Feissal, T. M. F. (2015). *Pembangunan Dan Pengurusan Di Kawasan Terdedah Banjir*. Dalam Persidangan Pengurusan Bencana Banjir Kelantan 2015.
- Temubual bersama Pegawai Jabatan Kebajikan Masyarakat di Jabatan Kebajikan Masyarakat, Putrajaya. 2015.
- Temubual bersama Pegawai Majlis Keselamatan Negara di Cyberjaya. 2015.
- Temubual bersama kakitangan Mercy di Kuala Lumpur. 2015.
- Temubual bersama kakitangan Islamic Relief Malaysia di Bangi, Selangor. 2015.